

ВІД АВТОРКИ МЕГАПОПУЛЯРНИХ РОМАНІВ
«ШОКОЛАД» ТА «П'ЯТЬ ЧЕТВЕРТИНОК АПЕЛЬСИНА»

Джей — відомий письменник, що втратив натхнення і життєві орієнтири. Він живе дитячими спогадами, у яких завжди літо і старий Джо з його чарівним вином та фантастичними історіями. Коли ж Джей нарешті зважується відвідати «місце сили» свого дитинства, то замість хати Джо знаходить лише руїну — і кілька пляшок його особливого вина, здатного магічним чином змінювати життя. Тоді чоловік раптово вирішує покинути все і купує старий будинок у французькому містечку Ланскне-су-Танн. Здається, тепер він нарешті здобуде втрачене натхнення, визнання та захмарні гонорари. Однак несподівано для себе Джей опиняється перед вибором: якого життя він хоче насправді? Того, в якому немає місця казці та мріям, але є гонорари й слава? Чи іншого, сповненого буденних радощів, простих речей і любові — солодкої, як особливе вино старого Джо?..

Чарівна оповідь, водночас реалістична й фантастична.

Publisher's Weekly

bookclub.ua

ISBN 978-617-12-8841-6

9 786171 288416

Джоан Гарріс

ОЖИНОВЕ ВИНО

ОЖИНОВЕ ВИНО

Джоан Гарріс

Найголовніше
сховано
всередині

КСД

ОЖИНОВЕ
ВИНО

Joanne Harris

BLACKBERRY
WINE

A Novel

Джоан Гарріс

ОЖИНОВЕ ВИНО

Роман

ХАРКІВ
2021 КСД

УДК 821.111
Г20

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Harris J. Blackberry Wine : A Novel / Joanne Harris. — London :
Black Swan, 2001. — 386 p.

Переклад з англійської *Дар'ї Москвітіної*

Дизайн обкладинки

CreaLab

Creative Laboratory

Ідея обкладинки *Миколи Белевцова*

ISBN 978-617-12-8841-6
ISBN 978-0-552-99800-0 (англ.)

- © Frogspawn Ltd., 2000
- © DepositPhotos.com / galdzer;
Dionisvera; stockfoto-graf; bel-
chopock, обкладинка, 2021
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімей-
ного Дозвілля», видання україн-
ською мовою, 2021
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімей-
ного Дозвілля», переклад і ху-
дожне оформлення, 2021

*Присвячую Едвіну Шорту, моєму діду —
садівникові, виноробові і поету в душі*

Слова подяки

Величезне спасибі таким людям: Кевінові й Анушці, що терпіли мене; Г. Дж. Полу та футбольному клубові «Прайорі Олд Бойз»; Франчесці Ліверсидж за редагування, яке надихає; Дженніфер Льютлен; моєму блискучому агентові Серафіні Кларк за те, що показала мені мотузку, але не дозволила затягнути її на своїй шиї; і Крістоферові Фаулеру — нашій людині в Лондоні. Усім моїм колегам і учням із Лідської граматичної школи — прощайте і всього найкращого. Я за вами сумуватиму.

Вино вміє говорити. Усі про це знають. Тільки-но роздивіться. Підійть на ріг вулиці й спитайте в тамтешнього пророка — непроханого гостя на весільному бенкеті, юродивого. Воно промовляє. Воно черевомовить. У нього мільйон голосів. Воно розв'язує язики, примушує вибвкнути таємниці, про які ви б мовчали довіку, навіть такі, про які й гадки не мали. Воно кричить, голосно співає, шепоче. Воно розповідає про великі діяння, амбітні плани, трагічні кохання й жахливі зради. Воно заходиться від реготу. Тихенько посміюється саме до себе. Рюмсає перед дзеркалом. Витягає на поверхню події минулих літ і спогади, які краще б забути. Кожна пляшка — подих інших часів та своєрідне диво: від найбанальнішого «Молока Богородиці» до помпезної «Удови Кліко» 1945 року. Побутова магія — так казав Джо. Перетворення матерії на еліксир мрій. Дилетантська алхімія.

Візьміть, приміром, мене. Флері 1962 року. Єдине, що залишилося з тих дванадцяти пляшок, закоркованих і закладених для зберігання в той рік, коли народився Джей. «Елегантне, промовисте вино, бадьоре і трохи різке, з сильним присмаком чорної смородини», — так написано на етикетці. Зазвичай таке вино не закладають у льох, але він ризикнув. Заради ностальгії. Для особливої нагоди. Дня народження чи, може, весілля. Та його власні уродини минали без особливих святкувань: із червоним аргентинським у бокалі та старими вестернами на екрані. П'ять років тому він виставив мене на стіл, сервірований столовим сріблом та срібними свічниками, але нічого з того не вийшло. Попри це, вони з тією дівчиною лишилися разом. Із нею в дім прийшла ціла армія пляшок: «Дом Періньон», горілка «Столична», «Парфе Амур»

і мутон-каде, різноманітне бельгійське пиво у пляшках із видовженими горлечками, «Нуаї Пра» і лікер «Лісова суніця». Вони також говорять, переважно всіляку маячню; видають щось схоже на металевий брязкіт, наче гості, що купчаться на вечірці. Ми відмовлялися мати з ними бодай щось спільне. Нас, трьох переживців, запроторили в задній ряд, за блискучі шеренги цих новоприбульців, і там ми й стояли п'ять років у забутті. «Шато-Шалон» 58-го року, «Сансер» 71-го і я. «Шато-Шалон», роздратований таким засланням, прикидається глухим і незрідка взагалі відмовляється розмовляти. «Витримане шляхетне вино високого статусу», — цитує він у рідкісні емоційні миті. Йому подобається нагадувати нам про своє старшинство, про витримку жовтих вин із регіону Юра. Він надає цьому великого значення, так само, як і своєму медовому букету та унікальному походженню. «Сансер» уже давно викисла до оцту і стала навіть ще мовчазнішою — тільки іноді тоненько зітхає над своєю втраченою молодістю.

А потім, за шість тижнів до початку цієї історії, з'явилися інші. Чужинці. Особливі. Любителі пхати носа у чужі справи, з яких усе й почалося, хоча вони теж здавалися забутими за рядами новеньких пляшок. Їх було шестеро — кожна мала надписану від руки етикетку та була запечатана свічковим воском. Горлечко кожної пляшки було переплетене шнурком іншого кольору: малиново-червоним, бузиново-зеленим, ожиново-синім, шипшиново-жовтим, сливово-чорним. В останній пляшці, перев'язаній коричневим шнурком, було вино, про яке я навіть ніколи не чув. На етикетці було написано «Особливе, 1975 року», чорнила вже вицвіли до кольору спитого чаю. Але всередині дзижчав цілий вулик таємниць. Від них неможливо було врятуватися: вони шепотіли,

висвистували, сміялися. Ми вдавали, що нам начхати на їхні витівки. Ці вже дилетанти... Виноград там навіть поряд не лежав. Вони були простолюдинами, і ми не хотіли пускати їх у своє коло. Але все ж була в цих шести піратів якась приваблива зухвалість, хаотичне поєднання ароматів і образів, від якого захиталися витримані марочні вина. Звичайно ж, заговорити з ними першими було нижче нашої гідності. Але... Як же мені того кортіло! Мабуть, мене з ними поєднував мій плебейський післясмак чорної смородини.

З льоху було чути все, що відбувається в будинку. Про події ми дізнавалися завдяки тому, як приходили й відходили наші більш толеровані колеги: п'ятничного вечора дванадцять пляшок пива і сміх у передпокої; учора вночі — пляшка червоного каліфорнійського, такого молодого, що танінами¹ аж тхне. Минулого тижня був день його народження — тож пішла маленька пляшка «Моеет» — так зване «дівчисько», найбільш показовий і самотній пляшковий розмір, — а зверху долинав ностальгійний стукіт кінських копит і звуки пострілів. Джею Макінтошеві виповнилося тридцять сім. Одразу не помітиш, та в його очах кольору синього винограду піно нуар застиг дещо ніяковий і розгублений вираз людини, що втратила свій шлях. П'ять років тому Керрі це приваблювало. А тепер збентеженість стала їй не до смаку. Його пасивність, а надто вже прихована за нею впертість, дуже її дратувала. Точнісінько чотирнадцять років тому Джей написав роман під назвою «Три літа з Джо Хмільяблуком». Ви, звісно, чули про нього. Його нагородили Гонкурівською премією і переклали двадцятьма мовами.

¹ Таніни — дубильні речовини, що містяться в червоному вині й надають йому терпкий смак. (*Тут і далі прим. перекл.*)

Публікацію відсвяткували трьома ящиками марочної «Удови Кліко» 76-го року — випили її занадто рано, щоб віддати належне, та врешті-решт Джей завжди був таким — накидався на життя так, наче воно ніколи не вичерпається, наче те, що закорковане в ньому самому, ніколи не пересохне, а успіх йтиме за успіхом у вирі безкінечного святкування.

Тоді ще не було ніякого винного льоху. Ми стояли на камінній полиці, просто над його друкарською машинкою — на щастя, як він казав. Коли Джей завершив свою книжку, то відкоркував останню з моїх товаришок 62-го року і дуже повільно випив її, а коли вино скінчилось, то ще довго крутив у пальцях бокал. Потім він підійшов до камінної полиці. Постояв там якусь мить. Тоді усміхнувся й доволі невпевнено пішов назад до свого крісла.

— Наступного разу, мій любий, — пообіцяв він. — Залишимо до наступного разу.

Бачте, він говорить зі мною, бо колись і я до нього заговорю. Я його найстаріший приятель. Ми розуміємо один одного. Наші долі переплетені.

Ясна річ, ніякого «наступного разу» так і не сталося. Про телевізійні інтерв'ю, газетні статті й огляди тепер і мови не було. В Голівуді зняли екранізацію з Корі Фельдманом, у декораціях американського Середнього Заходу. Минуло дев'ять років. Джей написав частину рукопису під назвою «Відважний Кортес» і продав «Плейбою» вісім оповідань, які пізніше були перевидані під однією обкладинкою видавництвом «Пінгвін букс». Літературний світ чекав на новий роман Джея Макінтоша — спочатку з нетерпінням, потім із занепокоєнням, із цікавістю і, врешті, з байдужістю.

Звісно, він усе ще писав. На сьогодні готові сім романів із назвами на кшталт «Ген І-зуза», «Псі-птаство

з Марса» та «Побачення з С. Мертью» — всі видані під псевдонімом Джонатан Вайнзеп, і за всі він отримав не-погані гонорари, які й забезпечували йому доволі комфортне існування всі ці чотирнадцять років. Він купив комп'ютер — ноутбук «Тошиба»; уможливував його в себе на колінах, так само, як і вечері з напівфабрикатів, які готував собі в ті вечори — вони ставали дедалі частішими, — коли Керрі працювала допізна. Він писав огляди, статті, оповідання та газетні колонки. Читав лекції слухачам письменницьких курсів, вів семінари з письменницької майстерності в університеті. Він стверджував, що буцімто має так багато справ, що геть ніколи займатися власною роботою — і сам кепкував із себе, з письменника, що не пише. Коли Джей так казав, Керрі дивилася на нього, стиснувши губи в тоненьку нитку.

Знайомтеся — Керрі О'Ніл, уроджена Кетрін Марсден — двадцятивосьмирічна білявка з короткою стрижкою та приголомшливими зеленими очима, в яких Джей так і не розпізнав кольорові контактні лінзи. Журналістка, що прославилася завдяки телебаченню та «Форуму» — нічному ток-шоу, де популярні літератори та другорядні знаменитості обговорювали злободенні соціальні проблеми під авангардний джаз. П'ять років тому вона б посміхнулася, почувши ці його слова. Та, зрештою, п'ять років тому «Форуму» ще не існувало, а Керрі писала в «Індепендент»¹ колонку про подорожі й працювала над книжкою під назвою «Шоколад: феміністський погляд». Світ був сповнений можливостей. Книжка вийшла з друку два роки по тому, саме на хвилі загального інтересу. Керрі виявилася фотогенічною, добре продаваною та популярною. В результаті вона

¹ Британська щоденна газета, з 2016 р. — новинний інтернет-портал.

з'явилася в декількох легковажних ток-шоу. Її фотографували для «Марі Клер», «Татлера» та «Я!»¹, проте вона швидко запевнила себе, що їй немає до того діла. У неї був будинок у Челсі, невеличка квартирка в Нью-Йорку, і вона обмірковувала, чи не зробити ліпосакцію на стегнах. Вона подорослішала. Просунулася далі.

Утім, із Джеєм цього не відбулося. П'ять років тому він наче уособлював темпераментного митця: пив пів пляшки горілки «Смирнофф» на день — така собі приречена, понівечена, сповнена романтики фігура. Він сколихнув у ній материнські інстинкти. Вона збиралася привести його до ладу, надихати його, а він натомість створив би чудову книжку — таку, щоб осяювала життєві шляхи й повністю завдячувала б їй одній.

Але нічого з того не сталося. На шмат хліба він заробляв низькопробною фантастикою — дешевими виданнями у паперових обкладинках з багряними хмарами. Він жодного разу не наблизився до зрілості й лукавої мудрості своєї першої книжки, ба більше — навіть не намагався наблизитись. Попри всі похмурі мовчанки, Джей насправді не міг похвалитися бурхливим темпераментом. Він ніколи не піддавався імпульсивності. Ніколи по-справжньому не сердився, ніколи не втрачав контролю. У бесідах він ані інтелектом не блищав, ані в'їдливостю не інтригував. Навіть його пияцтво — єдиний уцілілий його вибрик — тепер сприймалось як безглуздя: наче людина вперто виряджається в застарілі шати своєї юності. Він цілими днями грав у комп'ютерні ігри, слухав старі записи та дивився старі фільми на відео. Застряг у підлітковому бунті, наче голка програва-ча в канавці платівки. Керрі почала думати, що, мабуть,

¹ Популярні європейські журнали для жінок.

зробила помилку. Він не хотів дорослішати. Не бажав, щоб його рятували.

Порожні пляшки свідчили про інше. Джей переконував себе, що випивав він із тих само причин, що й писався які-такі фантастичні твори. Не для того, щоб забутися, а щоб *пам'ятати*, щоб відкрити минуле і знову опинитися там, наче кісточка в гіркому плоді. Він відкорковував кожну пляшку і починав кожне оповідання з таємним переконанням, що саме *зараз* йому дістанеться чарівний еліксир, який його відновить. Але чари, як і вино, без правильних умов не спрацюють. Джо міг би йому багато про це розповісти. Інакше хімія не відбудеться. Букет зіпсований.

Гадаю, мені здавалося, що все має початися саме з мене. У цьому була б певна поезія. Врешті-решт, ми ж поєднані — він і я. Але ця історія починається з іншого марочного вина. Власне, я не проти. Краще вже бути його останнім, ніж його першим. У цій історії я навіть не головна дійова особа, та я був тут раніше, ніж з'явилися Особливі, і все ще буду тут, коли їх випорожнять. Я можу собі дозволити й почекати. До того ж, витримане Флері треба неквапом розсмакувати, а я не був упевнений, що його піднебіння готове до таких вражень.

2

Лондон, весна 1999 року

Був березень. Несподівано теплий, навіть у льосі не було зимно. Джей працював нагорі: ну як працював — на свій манер, із пляшкою під ліктем та телевізором, що стиха базікав. Керрі була на якійсь вечірці з нагоди нової премії для письменниць молодше двадцяти п'яти років, тож у будинку було тихо. Джей користувався друкарською машинкою, коли займався «справжньою», як сам це називав, роботою, а для фантастики в нього був ноутбук. Тож за наявністю чи відсутністю стукоту клавіш завжди можна було вгадати, що саме він пише. Він спустився вниз після того, як пробило десяту. Налаштував радіо на якусь ретрохвилю, і було чути, як він вовтузиться на кухні й тупотить по теракотових підлогових кахлях. Поряд із холодильником був невеличкий бар. Він відчинив його, засумнівався і знову зачинив. Відчинилися дверцята холодильника. Там, як і всюди, домінували смаки Керрі. Сік з паростків пшениці, салат із кускусом, молодий шпинат, йогурти. Джей подумав, що йому зараз дуже хочеться величезний бутерброд з беконом і смаженим яйцем та кухоль міцного чаю. Він знав, що це бажання якимось пов'язане з Джо та провулком Пог-Гілл. Нічого особливого, просто асоціація, яка часто виникала, коли він намагався писати. Та все це давно скінчено. Суцільна примара. Він насправді не відчував голоду. Натомість закурив цигарку — заборонена розкіш, яку притримував для тих митей, коли Керрі не було вдома — і жадібно затягнувся. З хрипкого радіо почувся голос Стіва Гарлі — він співав «Розвесели мене», пісню якраз

із того далекого, неминучого літа 75-го року, і на якусь мить Джей відкрив рота, щоб підспівати: «Приходь до мене й розвесели-и-и-и мене», — і кухнею розкотилася самотня луна.

У льосі чужинці, що стояли позаду нас, ніяк не вгамовувалися. Чи то через музику, а чи в повітрі цього приємного весіннього вечора було розлито якесь відчуття можливості, але вони розвинули кипучу діяльність: клекотіли у своїх пляшках, деренчали одне об одного, підстрибували від нетерпіння, бо їм кортіло говорити, відкритися, випустити свій аромат у повітря. Можливо, саме це й примусило його спуститись — було чутно, як він тупав грубими, нетесаними сходами. Джейю подобався льох; там було прохолодно і втаємничено. Він повсякчас приходив сюди — просто щоб помацати пляшки і провести пальцями по припорошених стінах. Я завжди радів його появи. Мов барометр, я відчуваю його емоційну температуру щоразу, коли він близько підходить до мене. До певної міри, я навіть можу і думки його прочитати. Я ж казав, між нами відбувається якась хімія.

У льосі було темно, єдиним джерелом світла була тьмяна лампочка під стелею. Ряди пляшок — більшість із них нічого не варті, але Керрі вони до смаку — розташовані на полицях вздовж стін; інші тісняться в ящиках на підлогових плитах. Проходячи, Джей легким рухом торкався пляшок, низько нахиляючи до них обличчя, ніби намагаючись уловити ув'язнені всередині літні пахощі. Двічі чи тричі він брав якусь із пляшок і вертів її в руках, а потім повертав на полицю. Пересувався без цілі й напряду, просто йому подобалися вологість і тиша у льосі. Тут навіть притишувався звук лондонського дорожнього руху, і якоїсь миті він відчув спокусу лягти

просто на гладку, прохолодну підлогу й заснути, можливо, навіки. Ніхто б його тут не шукав. Та Джей, навпаки, почувався дуже бадьорим, збудженим, неначе тиша прочистила йому мозок. Утім, в атмосфері відчувалася якась напруга, ніби щось от-от має статися.

Нові пляшки стояли в коробці, у далекому куті льоуху. Перед нею була поламана драбина; він відсунув її й із зусиллям підтягнув коробку до себе. Навмання витягнув пляшку й підніс її до світла, щоб роздивитись етикетку. Вміст був чорнильно-червоним, а на дні накопичився товстий шар осаду. Йому раптом здалося, що всередині є ще дещо, якась форма, але то був лише осад. Нагорі, десь на кухні, усе ще грало радіо, налаштоване на хіти 1975-го року — тепер звучала передріздвяна «Богемська рапсодія», стиха, але цілком розбірливо, — і його охопило тремтіння.

Повернувшись до кухні, він із цікавістю оглянув пляшку — шість тижнів тому, коли приніс її додому, він заледве зиркнув на неї: воскова печатка на горлечку, коричневий шнурок, надписана від руки етикетка — «Особливе 1975 року», — порох із льоуху надавав їй вельми зане-хаяного вигляду. Цікаво, чому він саме її витяг із забуття. Мабуть, ностальгія, хоч його почуття до Джо все ще були надто суперечливими, щоб він міг дозволити собі розкіш ностальгії. Злість, ніяковість, шалене бажання накочувалися на нього крижаними й гарячими хвилями. *Стариганю. Шкода, що ти зараз не тут, зі мною.*

У пляшці щось хлюпало й підстрибувало. Її товаришки, що zostалися у льосі, деренчали й танцювали у відповідь.

Іноді це стається випадково. Чекаєш роки, аж раптом чи то планети стануть, як треба, чи то відбудеться несподівана зустріч, а чи заскочить тебе натхнення — пра-

вильні обставини складаються на свій розсуд, тишком-нишком, без фанфар та попереджень. Джей думає, що це доля. Джо вважав це магією. Та іноді все це — просто якась хімія: щось у повітрі, якась непомітна дія, що призводить до раптових, невідворотних змін.

Джо називав це алхімією дилетантів. Магією повсякденних речей. Джей Макінтош потягнувся по ніж — зрізати печатку.

3

Минуло багато років, але вона вціліла. Його ніж зрізав її, а під нею виявився добре збережений корок. За якусь мить у повітрі розлився такий гострий аромат, що йому залишалось лише перетерпіти, стиснувши зуби, поки запах намагався нав'язати йому свою волю. Пахкотіло чимось землистим і кислим, наче від води в каналі спекотного літнього дня, а різкість пахощів навіяла йому думки про овочерізку та приємний аромат щойно викопаної картоплі. На якусь секунду ця ілюзія здалася йому такою реалістичною, що він, власне, ніби опинився *там*, у тому місці, якого більше не існує, — там Джо спирався на лопату, а з підвішеного за гілочку дерева радіо звучало «Випускайте клоунів»¹ або «Я не закоханий»². Несподівано ним оволоділо захопливе збудження, і він плеснув трохи вина в бокал, намагаючись не пролити від жагучого бажання. Воно було темно-рожевим, наче сік папаї, і ніби нетерпляче видряпувалося вгору по стінках бокала, бо йому кортіло якнайскоріш випробувати своє чаклунство на плоті Джея. Він споглядав за ним із сумішшю недовіри та прагнення. Якась частинка його дуже хотіла випити це вино — бо саме цього й чекала довгі роки, але він усе одно вагався. Рідина в бокалі була каламутною, в ній плавали цятки якоїсь брунатної речовини, схожої на іржу. Він раптом уявив, як випиває це, потім стискає горло від ядухи і валиться в агонії на кахельну підлогу. Бокал зупинився на півдорозі до його вуст.

¹ «Випускайте клоунів» (англ. «Send in the Clowns») — пісня Стівена Сондгейма для мюзиклу «Маленька нічна музика» (1973).

² «Я не закоханий» (англ. «I'm not in Love») — пісня британського гурту «10cc» із альбому «Оригінальний саундтрек» (1975).

Він знову кинув погляд на вино. Рух, який йому ввижався, наче припинився. Аромат став злегка солодкуватим, якимось аптечним, схожим на мікстуру від кашлю. Він ще раз подивувався, навіщо йому знадобилося принести сюди цю пляшку. Ніякого чаклунства не існувало. Натомість Джо змусив його вірити у дещо інше — чергова витівка старого афериста. Але його розум наполягав на тому, що в цьому бокалі щось таки було. Щось особливе.

Він так зосередився, що не почув, як за його спиною до кухні зайшла Керрі.

— А, то ти не працюєш.

Її вимова була чистою, й ірландського акценту в ній було рівно стільки, щоб захистити її від звинувачень у походженні з привілейованого класу.

— Знаєш, якщо ти вже зібрався налігатися, міг би й відвідати вечірку зі мною. Для тебе це була б чудова нагода познайомитися з новими людьми.

Вона зробила особливий наголос на слові *чудова*, втричі подовживши другий склад. Джей повернувся до неї, не випускаючи з рук бокала. Його голос звучав глузливо.

— Знаєш, я насправді повсякчас знайомлюся з чудовими людьми. Усі ці навкололітературні чувачки — просто чудові люди. Особливо мені подобається, коли якась із твоїх молодих зірок підкочує до мене на якійсь із таких чудових вечірок і каже: «Гей, це ж ти той самий Джей Як-тебе-там, що написав оту чудову книжку?»

Керрі перетнула кімнату, стукотячи плексигласовими підборами по кахлях, і налила собі чарку «Столичної».

— А тепер ти поводишся не тільки по-дитячому, а й антисоціально. Якби ти колись зібрався написати щось серйозне замість того, щоб марнувати талант на всіляке сміття...

— *Чудово*, — вишкірився Джей і цокнувся з нею. Пляшки, що залишилися в льосі, весело задзеленчали, ніби від приємного очікування. Керрі зупинилася й прислухалася.

— Ти щось чув?

Джей похитав головою — на його обличчі все ще була усмішка. Вона підійшла ближче і придивилася до його бокала та до пляшки, що й досі стояла на столі.

— До речі, що це за гидота? — Голос був дзвінким і різким, як звук її прозорих підборів. — Це якийсь коктейль? Сморід просто жахливий.

— Це вино, яке робив Джо. Одна з шести пляшок, — він розвернув пляшку, щоб прочитати етикетку. — «Хміль-яблуко, 1975 року». Чудовий вінтаж.

Поряд із нами й навколо нас радісно бродили вина. Нам було чути, як вони шепочуть, наспівують, кличуть, підстрибують. Вони сміялися заразливим безтурботним сміхом, наче закликали до зброї. «Шато-Шалон» бурмотів собі під ніс щось несхвальне, але в цій піднесеній карнавальній атмосфері він звучав відвертим заздрісником. Я помітив, що й сам приєднався до них — дзеленчав у своєму ящику, наче проста молочна пляшка. Я забувся від очікування, від усвідомлення, що щось неодмінно має статися.

— Пфе! Господи! Не пий це! Його треба вилити, — Керрі вичавила з себе смішок. — До того ж, це огидно. Некрофілія якась, чи щось таке. Не можу навіть уявити, навіщо ти взагалі вирішив принести його додому, враховуючи обставини.

— Я хотів лише випити його, любя, а не трахнути, — пробурмотів Джей.

— Що?

— Нічого.

— Прошу, любий, вилий цей непотріб. Там, мабуть, сила-силенна гидотних бактерій. Або щось навіть гірше — антифриз, наприклад. Ти ж знаєш характер старого, — улесливо вмовляла вона. — Краще я наллю тобі горілки.

— Керрі, припини розмовляти зі мною, як моя мама.

— Тоді припини поводитися по-дитячому. Заради бога, чому б тобі не подорослішати?

Це була її одвічна пісенька.

— Це вино зробив Джо, — вперто одказав він. — Я й не чекаю, що ти зрозумієш.

Вона зітхнула, набурмосилась і відвернулася.

— Ой, та будь ласка. Ти ж завжди так робиш. Так зациквився на тому старому педикю, що можна подумати, буцімто він тобі батько чи ще якийсь родич, а не просто брудний трухлий покидьок, прихильник юних хлопчиків. Атож, будь зрілою, дорослою людиною й отруїся. Якщо помреш, то, може, на спомин надрукують додатковий тираж «Джо Хміль-яблука», а я зможу продати твою історію в «ТЛС»¹.

Та Джей пропускав її слова повз вуха. Він підняв бокал до обличчя. Запах удруге вдарив йому по ніздрях — невловимий сидровий запах будинку Джо, де завжди тлів ладан, а на кухонному підвіконні в ящиках росла помідорна розсада. На мить здалося, ніби він щось почув — брязкіт розбитого скла, мов на шикарно сервірований стіл упала люстра. Він зробив ковток.

— Будьмо.

На смак воно було так само бридким, як і в його дитинстві. Виноград цього варива й не торкався — від нього

¹ TLS (Times Literary Supplement) (укр. Літературний додаток до газети «Таймз») — щотижневий літературно-критичний журнал, що видається у Великій Британії з 1902 р.

солодкувато пахло бражкою, наче від смітника. Він смердів затхлою водою каналу влітку або покинутою залізничною колією. Смак у цього пійла був їдкий, схожий на дим і палену гуму, та все одно він збудив хвилю спогадів як у горлі, так і в пам'яті, де одразу ж з'явилися образи, які, на його думку, були втрачені навіки. Джей стиснув кулаки під навалою картинок з минулого — у нього запаморочилось у голові.

— З тобою все гаразд? — голос Керрі резонував, наче уві сні. Вона була роздратована, проте в її голосі відчувалося занепокоєння. — Джейю, я ж казала тобі не пити цю гидоту. Ти чуєш?

Він із зусиллям проковтнув вино.

— Усе добре. Взагалі, воно досить приємне на смак. Бадьоре. З кислінкою. Приємне тіло¹. Схоже на тебе, Кес.

Його обірвав напад кашлю, але й сміху також. Керрі похмуро глянула на нього.

— Не треба мене так називати, це не моє ім'я.

— Так само, як і Керрі, — зловтішно нагадав він.

— Ну добре, якщо ти налаштований на вульгарність, то я йду спати. Насолоджуйся своїм вінтажем. Усе заради твоєї втіхи.

Її слова прозвучали як виклик, який Джей залишив без уваги, сидячи спиною до дверей, поки вона не пішла. Він усвідомлював, що поводить себе як егоїст. Але вино щось пробудило у ньому, щось надзвичайне, і він хотів глибше поринути в це відчуття. Ковтнув ще і помітив, що його піднебіння потроху звекає до незвичного смаку цього вина. Тепер він відчував присмак перестиглих фруктів, запечених до коричневої карамельної скоринки,

¹ У виноробстві термін «тіло» позначає відчуття ваги й консистенції вина в ротовій порожнині.

його ніздрі лоскотав запах соку, що стікав по овочерізці, і ніби було чутно, як Джо підспівує своєму старенькому радіо в дальньому кутку ділянки. Він нетерпляче вижлуктив бокал, розсмаковуючи пікантне вино, відчуючи, як його серце наповнюється новою енергією і гупає так, ніби він пробіг марафонську дистанцію. Внизу, під сходами, залишалося ще п'ять пляшок, і вони тремтіли й тарахкотіли від буйного шаленства. Тепер у нього прояснилося в голові, та й шлунок заспокоївся. Він спробував розпізнати те, що відчував, і врешті збагнув — то була радість.

Пог-Гілл, літо 1975 року

Джо Хміль-яблуко. Нормальне ім'я, не гірше за будь-яке інше. Сам він відрекомендовувався Джо Коксом, з такою собі кривенькою усмішкою, наче хотів відразу збудити невіру, але навіть тоді ім'я могло бути будь-яким, залежно від пори року та нової адреси.

— Ми з тобою могли б бути кузенами, — заявив він першого ж дня, коли Джей з обережним захопленням споглядав за ним із вершечка муру. Овочерізка гуділа й торохтіла, випльовуючи шматки кисло-солодких овочів чи фруктів у відро, що стояло біля його ніг.

— Кокс і Макінтош¹. Обоє яблука, еге ж? Гадаю, цей факт робить нас майже родичами.

Його екзотичний акцент збивав з пантелику, тож Джей витріщився на нього, нічого і ніяк не розуміючи. Джо вишкірився й похитав головою.

— Не знав, що тебе звать на честь яблука? Це файний сорт, американське червоне яблуко. Смачнюще. У мене є молоденьке деревце, отам, — він мотнув головою в бік заднього двору. — Але йому щось непереливки. Мабуть, йому тре' трохи більше часу.

Джей продовжував споглядати за ним з усім притаманним його дванадцятирічному вікові цинізмом, щосекунди очікуючи насмішки.

— Ви так кажете, ніби в нього є почуття.

¹ Кокс (правильна назва Cox's Orange Pippin — «помаранчевий піппін Кокса») — популярний у Британії сорт яблук. Макінтош (правильна назва McIntosh Red — «червоний Макінтош») — сорт яблук, вважається національним продуктом Канади.

Джо підвів на нього очі.

— Ну то так і є. Як і в усього, що росте.

Хлопчик захоплено спостерігав за лезами овочерізки, що хутко оберталися. Машинка брикалася і ревла в руках Джо, випльовуючи шматки білої, рожевої, синьої та жовтої плоти.

— Що ви робите?

— А на що це схоже? — старигань мотнув головою в напрямку картонної коробки, що стояла під муrom, який відділяв їх один від одного. — Подай мені оті хмелі.

— Хмелі?

Нетерплячий жест у бік коробки.

— Хміль-яблука.

Джей глянув униз. Зістрибнути було нескладно, до землі приблизно п'ять футів, але сад обгороджений, а позаду нього — лише чагарник та залізнична гілка. Міське виховання навчило хлопця не довіряти незнайомцям. Джо усміхнувся.

— Та не вкушу я тебе, хлопче, — приязно промовив він.

Роздратований Джей зістрибнув у сад.

Хміль-яблука були червоними, видовженими й загостреними з одного краю. Поки Джей їх витягав, одне чи два тріснули і тепер демонстрували рожеву серцевину. Хлопця трохи хитало під вагою коробки.

— Дивись, куди йдеш, — зауважив Джо. — Не впусти їх. Вони можуть побитися.

— Але ж це лише картопля.

— Угу, — мугикнув Джо, не відриваючи очей від овочерізки.

— Мені здалося, ви назвали їх яблуками, чи якимось так.

— Бульба. Бараболя. Хміль-яблука. *Земляні яблука*¹.

— На вигляд — нічого особливого, — зауважив Джей.

Джо похитав головою і взявся завантажувати бульби до овочерізки. У повітрі розлився солодкуватий запах, схожий на аромат папаї.

— Я привіз їх з Південної Америки після війни, — пояснив він. — Виростив з нуля отут, на городі. П'ять років пішло тільки на те, щоб підготувати ґрунт. Якщо хочеш смаженої картоплі, то вирощуєш сорт «Король Едвард». Якщо закортіло салатів, зверни увагу на «Шарлотту» або «Джерсі». Хто бажає чипсів, обирає «Маріс Пайпер». Але ця, — він дістав картоплину й пестливо потер її рожевеньку шкірку потемнілим великим пальцем, — старіша за Нью-Йорк. Така давня, що в неї навіть англійської назви немає. Її розсада коштує дорожче за золотий пісок. Це не просто картоплини, хлопче. Це шматочки втрачених часів, коли люди ще вірили в магію, а половина світу ще не була нанесена на мапу. З *цього* чипсів не роблять. — Він знову похитав головою, і під кошлатими сивими бровами його очі випромінювали сміх. — Це мої Особливі.

Джей уважно дивився на нього, намагаючись зрозуміти, чи він кепкує, а чи й справді несповна розуму.

— То що ж ви тут виробляєте? — спитав нарешті.

Джо вкинув останнє хміль-яблуко до овочерізки й усміхнувся.

— Вино, хлопче. *Вино*.

То було влітку 75-го. Джеєві було майже тринадцять років. Примружені очі, зціплені зуби, обличчя зібране

¹ У французькій мові земляним яблуком (pommes de terre) називають картоплю.

у міцний кулак, в якому ховається щось дуже таємне — що ніхто не міг побачити. Нещодавно він був учнем школи Мурлендз у Лідсі, але тепер вісім незвично пустопорожніх тижнів канікул відділяли його від наступного семестру. Йому тут уже не подобалося. Цей невиразний, імлистий обрій, ці синяво-чорні пагорби, якими сновигали жовті навантажувачі, ці нетрища та шахтарські бараки і ці люди з гострими обличчями й безбарвним північним акцентом. Мати запевнила його, що все буде добре. Що йому сподобається Кірбі Монктон. Сподобаються зміни. Все якось улаштується. Та Джеєві було видніше. Під його ногами розкрилася безодня розлучення батьків, і він ненавидів їх обох, ненавидів місце, куди вони його запроторили, вже зненавидів блискучий новенький велосипед «Релі» з п'ятьма швидкостями, який доставили сьогодні вранці, — хабар, так само вартий презирства, як і супровідна записка — «З любов'ю від мами й татка», — все таке фальшиво-нормальне, ніби світ навколо нього не розлітається зараз на друзки. Його лють була холодною, застиглою, вона відокремлювала його від довколишнього світу, тож звуки були приглушеними, а люди нагадували оживлені дерева. Лють клекотала у нього всередині й чекала, коли станеться бодай щось.

У них в сім'ї ніколи не було близькості. До того літа він бачив своїх дідуся і бабусю разів шість, на Різдво або на день народження, тож їхнє піклування про нього мало дистанційний характер. Бабуся була тендітна й елегантна, наче порцелянова статуетка, які вона так любила, що оздоблювала ними будь-які вільні поверхні. Дідусь був грубуватодобродушним солдафоном, який без ліцензії відстрілював куріпок на ближніх болотах. Вони обоє несхвально ставилися до профспілок, повстання

робітничого класу, рок-музики, довговолосих чоловіків та дозволу жінкам навчатись в Оксфорді. Джей невдовзі збагнув: якщо щоразу мити руки перед обідом і вдавати, ніби слухаєш усе, що вони кажуть, можна насолоджуватися майже необмеженою свободою. Ось так він і познайомився з Джо.

Кірбі Монктон — невеличке північне місто, дуже схоже на будь-яке інше. Будучи суто шахтарським, воно вже тоді занепадало: дві шахти з чотирьох були закриті, а ще дві намагалися вижити. Біля закритих копалень поступово вимерли й селища, побудовані саме для того, щоб забезпечувати заборі робочою силою — там були цілі вулиці занедбаних бараків, із забитими вікнами та зарослими бур'яном садками. У центрі було трохи краще: торгівельний ряд, кілька пабів, мінімаркет і поліцейська дільниця з решіткою на вікні. По один бік — дорога, залізниця і занедбаний канал. По другий — пасмо пагорбів, що тягнеться аж до підніжжя Пеннінських гір. Там стояло селище Верхній Кірбі, де жили Джеєві бабуся й дідусь.

Якщо дивитися прямо на пагорби, вище полів і лісів, то можна уявити, що тут ніколи не було жодної шахти. Це парадне обличчя Кірбі Монктона, де зведені в ряд будинки називають стайнями. З найвищої точки можна роздивитись місто, що розкинулося за декілька миль звідси, мазок жовтуватого диму, що перекреслює нечітку лінію горизонту, стовпи, що тягнуться вздовж поля просто до схожого звідсіля на шрам сланцевого кар'єра, проте це провалля має страшенно мальовничий вигляд під захистом гребеня гори. Будинки тут значно більші й витонченіші. Просторі вікторіанські терасові споруди з жовтуватого йоркширського каменю, з посрібленими шибками, псевдоготичними дверми та величезними уса-

мітненими садами, де тісно росли фруктові дерева та красувалися м'які, добре доглянуті газони.

Однак Джеєві на всі ці принади було начхати. Як на його лондонський погляд, Верхній Кірбі видавався хитким, балансував на кам'янистому краї пустища. Від простору — дистанції між будинками — у нього паморочилось у голові. Затягнута димом і посічена шрамами плутанина Нижнього Монктона та Нижнього Краю видавалася покинутою, наче після війни. Він сумував за лондонськими театрами й кіно, музичними крамницями, художніми галереями та музеями. Сумував за людським натовпом. Сумував за лондонським акцентом, за звуками дорожнього руху та запахами. Він котився на велосипеді вздовж незнайомих спустошених доріг, і йому щиро не подобалося все, що він бачив.

Бабуся з дідусем не втручалися. Вони схвалювали ігри на свіжому повітрі, але ніколи не помічали, що він повертався додому виснаженим, тремтячи від люті. Хлопчик завжди був чемним, завжди охайним. Він розумненько і з цікавістю слухав усе, що вони йому розповідали. Культивував таку собі хлопчачу жвависть. Грав роль зразкового школяра з коміксів, і сам страждав від свого обману.

Джо жив у провулку Пог-Гілл, в одному з терасових будинків, що нерівним ланцюжком тягнулися вздовж залізниці за пів милі від вокзалу. До того Джей побував там уже двічі: залишав велосипед у чагарнику й видирався по насипу до залізничного моста. В даліні аж до річки тягнулися поля, а на іншому березі була відкрита шахта, і вітер розносив дзижчання машин. Кілька миль майже паралельно до залізниці тягнувся старий канал, і нерухоме повітря над ним зеленіло скупченням мух та відгонило запахом попелу й зелені. Між каналом

і залізницею виляса верхова доріжка, затінена гілками дерев. Містяни називали цю місцевість Нижнім Краєм, і тут майже завжди було безлюдно. Саме це його й приваблювало. У вокзальному газетному кіоску він придбав свіже число «Орла» та пачку цигарок і поїхав прямісінько до каналу. Згодом, надійно заховавши велосипед у підліскових хащах, пішов доріжкою вздовж каналу, торуючи собі шлях крізь густі зарості стиглого плакуна і щоразу здіймаючи хмаринки з білого насіння. Дійшовши до старого шлюзу, він уместився на камінні й закутив, не зводячи очей із залізниці. Він то підраховував навантажені вугіллям вагони, а то й починав корчити міни у бік пасажирських поїздів, коли ті торохкотіли повз нього до своїх далеких, вартих заздросців пунктів призначення. Він кидав камінчики у замулений канал. Де кілька разів проходив увесь шлях до річки і майстрував невеличкі запруди з торфу та всілякого прибитого до берега сміття: автомобільних шин, гілля, залізничних шпал, а одного разу йому трапився навіть цілий матрац, з якого стирчали пружини. З того все й почалося: це місце потроху оволодівало ним. Можливо, тому, що то було втаємничене місце, стара, заборонена місцина. Джей потроху його досліджував: там були незрозумілі циліндри з металу й бетону; пізніше він збагнув, що то шахтові копри — якщо підійти до них ближче, вони видавали дивні звуки, схожі на зітхання. Затоплена шахта, занедбаний шахтарський візок, залишки старої баржі. То було потворне, навіть небезпечне місце, але водночас воно було по вінця сповнене суму і приваблювало його так, що він не міг ані пояснити, ані побороти цей потяг. Його батьки, мабуть, обурилися б, якби дізналися, що він їздив туди, і в цьому для нього була додаткова принада. Так він і оглядався тут: ось попільник, набитий

Літературно-художнє видання

ГАРРІС Джоан
Ожинове вино

Роман

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *К. В. Озерова*
Редактор *І. М. Андрусяк*
Художній редактор *В. О. Трубчанінов*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *А. М. Фурман*

Підписано до друку 02.04.2021. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Literaturpaua». Ум. друк. арк. 20,16.
Наклад 3500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у АТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61052, м. Харків, вул. Різдяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
 - на сайті Клубу: **bookclub.ua**
 - у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом
- Надсилається безкоштовний каталог**

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@ksd.ua

Гарріс Дж.

Г20 Ожинове вино : роман / Джоан Гарріс ; переклад з англ. Д. Москвітіної. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 384 с.

ISBN 978-617-12-8841-6

ISBN 978-0-552-99800-0 (англ.)

Джей — відомий письменник, що втратив натхнення і життєві орієнтири. Він живе дитячими спогадами, у яких завжди літо і старий Джо з його чарівним вином та фантастичними історіями. Коли ж Джей нарешті зважується відвідати «місце сили» свого дитинства, то замість хати Джо знаходить лише руїну — і кілька пляшок його особливого вина, здатного магчним чином змінювати життя. Тоді чоловік раптово вирішує покинути все і купує старий будинок у французькому містечку Ланскне-су-Танн. Здається, тепер він нарешті здобуде втрачене натхнення, визнання та захмарні гонорари. Однак несподівано для себе Джей опиниться перед вибором: якого життя він хоче насправді? Того, в якому немає місця казці та мріям, але є гонорари й слава? Чи іншого, сповненого буденних радощів, простих речей і любові — солодкої, як особливе вино старого Джо?..

УДК 821.111

П'ЯТЬ ЧЕТВЕРТИНОК АПЕЛЬСИНА

Джоан Гарріс

Найголовніше
сховано
всередині.

Фрамбуаз отримала дивний спадок від матері. Її брату дісталася ферма, старшій сестрі — винний погріб, сповнений бурштиново-сонячних пляшок, а Фрамбуаз — альбом з кулінарними рецептами. Не багатько... Але на берегах зошита зі старовинними рецептами різноманітних смаколиків вона знаходить загадкові нотатки — секрети та зізнання матері. Життя в часи війни й окупації, яке мати ретельно приховувала від дітей. Маленькі радощі й прикрощі, потаємні думки, дитячі образи та сповідь жінки, що боялася любити. Минуло стільки років. Лишилося стільки запитань. Відповіді на них — у цьому старому щоденнику. Настав час розкрити моторошні таємниці минулого.